

4786

No: 830a

19

13

1712

Q. D. B. V.

CONSENSV
ILLVSTRIS ORDINIS
JCTORVM,
 GENEROSISSIMIS AC NOBILISSIMIS
CIVIBVS ACADEMICIS
 MORE PER MANVS TRADITO
 SVB AVSPICIIS
PROFESSIONIS IVRIS
EXTRAORDINARIAE,
 LECTIONES PVBLICAS PRIVATASqVE SIGNIFICAT,
 ET
 DE VSV HISTORIAE IN IVRISPRVDENTIA
 PRIVATA
 BREVITER DISSERIT
IO. GODOFR. HARTVNGIVS,
 IVRIVM LICENTIAT. ET PROF. PVBL. EXTRAORD.

Act. 177.

I. N. I.

Vi mos ab antiquis temporibus in Academiis inuauit, GENEROSISSIMI NOBILISSIMIQUE CIVES, ut quibus publicum docendi munus collatum, hi sub ipsis Professionis auspiciis aliquo programmate et lectione publicas priuatasque significare Vobis, et aliquo de argumento Professioni congruo differere soleant: Hic me, postquam Serenissimo Potentissimoque Regi nostro ac Principi Electori clementissime placuit, Professionem Juris Extraordinariam mihi demandare, ad hoc alterum programma edendum commouit. Memineritis enim, COMMILITONES, similis generis scriptionis, quam haut ita pridem euulgauit, in qua cum de illa quaestione, an Jus Civile in artem redigi possit, tractauit, et meam sententiam exposui: tum de proposito adieci et conatu id re ipsa praestandi, quod effici non inutiliter posse uerbis ante declaraueram. Cuius rei cum et iam sim memor, et in posterum non immemor fuero, in praesenti non in idoneum differendum argumentum uisum est de adiumentis, quae Priuata Jurisprudentia ex Historia habet. Postquam enim in Philosophicis quoque Disciplinis legendi disputandique ueniam ab AMPLISSIMA FACULTATE PHILOSOPHICA nactus sum, atque id haec tenus pro uirili egi, ut eas partes Philosophiae, quae cum Jurisprudentia arcto nexu cohaerent, in primisque Historiam, cum ea coniungerem: non incongruum erit in praesenti de usu Historiae in Jurisprudentia Priuata aliquantum dispicere. Equidem de Jurisprudentia Publica res expedita est, usum Historiae in ea tantum esse, ut qui eam adimere uoluerit, solem de mundo sustulisse uideatur: sed ad Jus Priuatum Historiarum cognitionem non solum utilem, sed et necessariam esse, hoc est, de quo dubitare non nemo poterat. Neque uero iam quidem ea de re fuisse agere aut chartae permittit angustia, aut ipsius rei amplitudo: Sed per summa capita euntes pleniorum tractationem futuris temporibus reseruabimus.

In uniuersum Historiae usus in Jurisprudentia Priuata partim in externis Juris, seu in eius origine exponenda, partim in

in-

internis, seu in ipsis legibus explicandis conspicitur. In externis tanto maior est et manifestior, quanto magis constat, illam partem iuris totam ex Historia desumptam esse. Vti autem Jus Privatum, quo in Germania utimur, non unum est, sed aliud domesticum, aliud ex peregrinis oris ad nos translatum, Romanum, Pontificium, Feudale: sic diuersa diuersorum iurium origo tradi et solet, et debet, quae omnis ex suis fontibus, quos Historia continet, explicanda. Hoc amplius Romani iuris cum fata et periodi, ut ipsius Reipublicae, fuerint, quibus effloruit, desloruit, reffloruit: in illis omnibus et distinguendis et exponendis illustrandisque permagnum Historia usum praestat. Neque uero nullus est Historiae usus in ipsis legibus explicandis, siue rursus externum uerborum corticem et emendatiorem lectionem, siue internam uim ac sensum spectes. Sane **ALCIATVM, CONTIVM, CUIACIVM, RAEVARDVM, TVRNEBVM, ZASIVM, GIPHANIVM, HOTOMANNVM, MANVTIVM, AVGVSTINVM** tot corruptas leges ex monumentis et subsidiis historicis restituisse ac explicasse, antinomiarumque nodos dissoluisse, non potest ignorare, nisi cui scripta illorum uirorum penitus ignota sunt. Conducit autem in uniuersum Historia, tam externis, quae dixi, Juris Privati, quam internis spectatis, partim ad falsa redarguenda, partim ad ueriora afferenda. Falsa uel ab ipsis **JCTis Romanis** tradita fuerunt, uel ab interpretibus, in ipsis etiam iuris capitibus historicis.

Exemplo possunt esse ea, quae **POMPONIVS JCTus** in lege 2. de Origine Juris scribit; *ex actis regibus Populum Romanum iterum incerto magis iure et consuetudine, quam lege scripta prope per uiginti annos usum esse: Postea placuisse, publica auctoritate decem constitui uiros, per quos peterentur leges a Graecis ciuitatibus, et ciuitas fundaretur legibus: quae in tabulas eboraeas perscriptae fuerint.* Enimuero primum illud spatium uiginti annorum longe breuius esse, quam ueritas historica patiat, et ad 60. annos ascendere, ex Chronologia **LIVII** et **DIONYSII** et Fastis Capitolinis manifeste constat. Deinde ea, quae de Decemuiris se-

*Paratit. T.
de O. 7. n. II.*

*in Specul.
Aur. P. III.
p. 18.*

l. III. c. 31.

*Antiquitat.
Rom. L. X.*

L. III. c. 57.

*L. X. circa
finem.*

*in Spec. Aur.
d. p. 18.*

in Chronicis

quuntur, siue cum WESENBECIO, MARANTA et aliis in eum sensum accipias, ut decem constituti uiri fuerint, et omnes in Graeciam missi ad describendas leges et noscenda instituta Graecarum Ciuitatum: siue sic interpreteris, ut decem constituti quidem uiri fuerint, sed ex illis non nisi tres in Graeciam missi, nempe ut uocat LIVIVS, Sp. Posthumius Albus, A. Manlius, P. Sulpitius Camerinus: utrumque narrationi fideique optimorum Historicorum non exacte conuenit, licet posterior explicatio magis ad eam et propius accedat. Nam LIVIVS pariter atque DIONYSIVS, Scriptores omni exceptione maiores, narrant, primum tres illos uiros in Graeciam missos, tum uero tertio anno post, cum rediissent, decem uiros legum ferendarum causa constitutos, inter eosque illos ipsos uiros, qui Graecas leges attulerant, fuisse. Denique nec LIVIVS, nec DIONYSIVS eborearum tabularum meminit, sed alter simpliciter in aes incisas Leges XII. tabb. alter *ἐν λίθαις χαλκαίς* in columnis aereis scribit. His talibus erroribus ipsorum Ictorum Romanorum addere et interpretes sua commenta solent, ex quibus ad hunc locum ineptissima illa et ridicula fabula pertinet de congressu sapientis Graeci cum stulto Romano, quam ACCVRSIVS tradidit, ut illud maxime mirum uideatur, non defuisse, qui pro uera Historia habuerint, illudque ingens Aduocatorum lumen, ROBERTVM MARANTAM fidem ei adhibere non dubitasse. Neque uero circa illam periodum Iurisprudentiae Romanae, qua restoruit, defuit, quae falsa esse aut minus certa Historia docet. Communis est interpretum opinio, repertas sub Lothario Saxone Imperatore in excidio urbis Amalfitanae Pandectas prima auspicia restituendi iuris Romani in occidente praebuisse. Iam si scriptores synchronos conferas, OTTONEM FRISINGENSEM et ABBATEM VRSPERGENSEM, de bello quidem inter Lotharium Imperatorem et Rogerium Siculum gesto uaria legis, sed de inuento illo cimelio nihil, quod si uerum esset, non credibile est ab illis auctoribus silentio praetermissum fuisse, quorum alter doctus pro suo tempore scriptor fuit, alter rudior quidem, sed

sed fide non minus dignus, qui ipse quidem tempore Lotharii nondum in uiuis fuit, sed nec tamen ita multo post uixit, et quae ante eum contigerunt, ex synchronis et optimis fontibus hausta, ipsemet, licet imprudenter, prodidit, sic saepe scribens de rebus, quae uel centum annis ante eum contigerunt, quasi ipse iis interfuerit. Cuius testimonium cum absit, tanto magis rem dubiam facit, quod de periodo reflorescentis Iurisprudentiae Romanae, quamuis certo respectu non satis accurate, agat, restitutum asserens Ius Romanum temporibus Lotharii, studio Vuernerii (quem uulgo Irnerium uocant) ad petitionem Mathildae, atque sic coniungens Lotharium cum Mathilda, qui aliquot annorum interuallo disiuncti fuerunt, secundum ea, quae mox dicentur. Sin autem recentiorum scriptorum auctoritatem, quatenus ueterum monumentis non repugnent, adspernendam non esse censeas, nescio an CAROLO SIGONIO asserenti id quod dictum de repertis Pandectis, postponendus sit IOANNES AVENTINVS, qui non solum de repertis Pandectis in excidio urbis Amalfitanae, et Pisanis in praemium nauatae Lothario contra Rogerium operae bellicae relictis filet, sed et quod ABBAS ab Irnerio sub Lothario restitutum Ius Romanum ait, hoc multo ante ab eodem, quem Wernherum uocat, factum scribit rogante atque iubente Mathilda, adepto uel nondum uel uix imperium Henrico V. quem anno demum regni sui decimo nono, imperii uero decimo quarto, ut luculenter consignauit GOTFRIDVS VITERBIENSIS, extinctum, Lotharius excepit: maxime, cum VRSPERGENSIS etiam Mathildae et petitionis eius meminerit, atque id duntaxat male fecisse uideatur, quod imperante Lothario protractum ex tenebris et squalore Romanum Ius ab Irnerio scripserit. Nam per Mathildam AVENTINVS nullam aliam intelligit, quam illam, ut ABBAS uocat, nobilissimi ac ditissimi Italici Marchionis Bonifacii filiam, et quod addit AVENTINVS, neptem Diethboldi, proneptem Ottonis, Welfonis II. Ducis Boiorum, uxorem, (quod et ipsum VRSPER-

170-9-6

p. 291.

d. R. I. L. XI.
ad A. 1137.
Annal. Bo-
jor. l. 6. p. 374.
Edit. Cifner.

Pant. Part.
XVII. ap. Pi-
stor. T. II.
p. 507.

p. 230.

d. l. p. 373.

p. 280.

d. p. 378.

in Chronico.
l. 7. c. 17.
d. l. lib. C. ad
an. 1115.

l. XI. ad an.
1137. in f.

GENSIS ABBAS non diffitetur, addenstantum, quod postea interueniente diuortio repudiata fuerit) quae longelateque in Italia dominata est, amplissimumque patrimonium, et cum eo causas multarum litium reliquit, unde eidem AVENTINO primaria Italiae femina appellatur. Hanc autem Mathildam ante Lotharium non solum uiuisse, sed et in uiuis esse desiisse, certum est. Nam Lotharium defuncto Henrico V. imperium adeptum A. C. c10c xxv. luculenter scribit OTTO FRISINGENSIS: Mathildam sub Henrico V. si non A. c10c xv. quem expresse consignauit SIGONIVS, certe aliquot annis ante obitum Henrici uitam finiisse ex litibus constat, quae de testamento et hereditate Mathildae inter Henricum V. et Pontifices Romanos, Paschalem II. Gelasium II. et Calixtum II. coeptae, et agitatae, et ad successores transmissae fuerunt. Unde ipse SIGONIVS uel consentiendo cum VRSPERGENSI non potuit non eundem aperte falsitatis arguere, quod Lotharium atque Mathildam coniunxerit, quae multo ante Lotharii imperium e uita migrauerit. Quibus rebus iam quidem cum FREHERO non contendam, qui in Epistola, quam operi Iuris Graeco-Romani Leunclauiano praemisit, ad Rudolphum II. Augustum magno studio scripta, uulgarem sententiam tuetur, quoniam non aliud fundamentum, quam constantem inter eruditos famam ostendere potuit: sed tantum illud miror, qui factum sit, ut doctissimus uir annum, quo Pandectae sub Lothario in direptione Amalfitana repertae fuerint, a N. C. MCCCXXXVI. consignarit, qui non solum Lotharii omne uitae tempus, sed et Conradi successoris, et Fridericorum, et ipsius interregni tempora longe excedit.

Sed et amplius in ipsis legibus et textibus juris explicandis Historia ad falsa redarguenda, et ueriora afferenda, seu ad ea solidius explicanda, quae ab aliis leuiter uel sinistre tractata sunt, conducit. Venit in mentem descriptio Senatusconsulti et explicatio, quam TRIBONIANVS dedit in §. 5. *J. de I. N. G. et C.* Ait *Senatusconsultum esse, quod*

quod senatus iubeat atque constituat. Nam cum auctus esset populus in eum modum, ut difficile esset in unum eum conuocari legis faciendae causa, aequum uisum esse, senatum uice populi consuli. Ad haec interpretes statum quendam Reipublicae Romanae inter eum, quo leges a populo rogatae secundum §. praeced. 4. fuerint, et eum, quo secundum §. sequentem 6. uel legis regiae, a principibus latae fuerint, interiectum, confingunt, istum Democraticum, illum Monarchicum, hunc Aristocraticum appellant. At enim uero, si THEOPHILI illius, quisquis tandem fuit, in Graeca paraphrasi ad huncce locum sententia ridenda est, referentis haec senatusconsulta ad causam et tempora plebiscitorum, quasi cum iis simul et eodem tempore, agitata inter patres et plebem discordia, et secessione facta, enata fuerint, et ideo senatusconsulta appellata, quod a solo senatu, sine consensu plebis, per se rempublicam gerentis, condita fuerint: profecto nec illi multum laudis merentur, qui ad proxime praecedentia principatum tempora referunt. Nam ante principatum reipublicae Romanae regimen ex LIVIO et DIONYSIO constat semper Democraticum, aut si quid amplius concedendum, ex Democratia et Aristocratia mixtum fuisse, sic ut alio tempore patres, alio plebs praeuauerit, semperque senatusconsulta facta fuerint, sed non eius generis, cuius Tribonianus meminit, legibus speciatim dictis principumque placitis uel ac effectu exaequata, temporis uero, quo condita, ratione ab iis distincta. Nam illa quidem senatusconsulta fiebant, cum populus rogatus id uoluisset, et iussisset, quod Senatus censuisset, aut tamen alias fiebant uel de negotiis transeuntibus et singularibus, et rebus iam factis, uel minimum sic, ut ultra annum non ualerent, nunquam uero in futurum populum in uim legis obligabant. At alterius generis senatusconsulta demum sub initium principatus Romani indulgentia priorum principum, inprimis a Tiberio, auctore SVETONIO, condita fuisse, ex Scriptoribus Historiae Augustae passim, et fragmentis inscriptionis intelligi potest, quae

in uita Tiberii, c. 30.

*de formul. et
S. P. R. V. l. 2.
p. 154.*

quae de imperio Vespasiani in tabula aenea Romae in Basilica Lateranensi reperta est, et inter alia, quae a BRISSONIO exhibentur, haec continet: VTIOVE. EI. SENATVM. HABERE. RELATIONEM. FACERE. REMITTERE. SENATVSCONSULTA. PER. RELATIONEM. DISCESSIONEMQVE. FACERE. LICEAT. ITA. VTI. LICVIT. DIVO. AVG. TI. IVLIO. CAESARI. AVG. TI. CLAVDIO. CAESARI. AVGVSTO. GERMANICO. Vnde in Codice Theodosiano pariter atque Iustiniano non vetustior lex apparet, quam a temporibus Hadriani, qui altero post N. C. saeculo imperavit: contra saepenumero SCtorum fit mentio, quae Consulum et Chronologiae ratio docet sub Imperatoribus facta esse, itemque orationum principum, quibus aliquid introductum dicitur, etiam tum, cum alibi dictum SCto constitutum esse. Nempe mutata in dominatum republica, ne principis mox, ut olim regis, nomen odiosum fieret, maluerunt primi principes de rebus, quas fieri uellent, ad Senatum referre, quam absoluto omnia imperio regere, ut ex patrum magis auctoritate Senatusconsultum condi, quam principis arbitrio lex poni uideretur, atque sic, dum nihilominus obtinerent, quod uellent, speciem aliquam reliquerunt ciuibus et umbram, atque, ut TACITVS loquitur, quaedam uestigia morientis libertatis. Ipsum sane Augustum non multum a ueteri ritu et ratione ferendarum legum recessisse, sed leges condendas ad populum tulisse, atque omnibus iis, qui possent, emendandi fecisse potestatem, DIO CASSIVS auctor est fide dignus. Quo propius autem ad tempora Iustiniani uentum est, eo liberius caeperunt leges a principibus condi, eoque magis uerum esse, quod Iustinianus plus uno loco inculcat, legis habere uigorem, quod principi placuerit. Consimili ratione de Lege Regia, cuius modo mentio facta, genuina sententia non aliunde quam ex monumentis historicis erui potest. Vulgo Lex Regia pro una aliqua lege accipitur, qua, ut sic loquar, semel pro semper populus Romanus omne imperium et potestatem a se in principem transfulerit. Vnde iam anxie
de

*Annal. L. 1.
c. 74.*

*Histor. Rom.
l. 53.*

*1817
1818*

de tempore quaesitum est, quo condita illa lex uniuersalis et perpetua fuerit, aliis ad Octauii Augusti tempora, aliis ad J. Caesaris, aliis ad Vespasiani referentibus, aliis denique incredibili periodorum, quas Respublica Romana habuit, confusione ab ipsis Urbis incunabulis et statu regio repetentibus. Sed fallunt omnes et falluntur, quotquot talem Legem Regiam intelligunt, qualis ne Triboniano quidem unquam in mentem uenisse uidetur. Neque enim si omnia historiae Romanae monumenta euolueris, talis Legis Regiae ullum uestigium repereris. Contra ea de Octauio, qui auctore TACITO, primus cuncta discordiis ciuilibus fessa, nomine principis sub imperium accepit, ex DIONE, et XIPHILINO epitomatore, constat, cum imperium in decennium accepisse, ut rempublicam bellis ciuilibus confusam dilaceratamque repararet atque in ordinem redigeret, decennioque elapso de deponendo imperio et restituendis Senatui prouinciis, quas sibi seruauerat, actum, sed Senatu Populoque Romano, partim uero, partim simulato studio, reclamantibus, prorogatum ipsi imperium in aliud decennium, et hoc elapso in nouum, et sic porro ad finem uitae fuisse. Ex quo etiam illud factum laudati Auctores scribunt, ut qui deinceps Imperatores in perpetuum facti sint, decimo quoque anno diem festum celebrauerint, et sibi prorogaerint imperium. Neque etiam cum lege Regia, qua omnis potestas atque imperium a populo in principem translatum dicitur, si sub auspiciis imperii Augusti lata esset, congrueret ratio ferendarum legum, qua modo dictum est cum usum fuisse. Magis eorum sententia, qui Legem Regiam ad Vespasianum referunt, probanda uidetur, uel ob illam ipsam tabulam et inscriptionem, cuius supra mentionem feci. At si uerba tabulae inspicias, nefas quidem est negare, legem aliquam de imperio Vespasiani latam esse: sed nec regia appellatur, quod nomen adhuc tum odiosum erat, sed rogata: nec pro tali Lege Regia haberi potest, qualem ex communi sententia descripsi. Nam ad Vespasianum restricta est, ut sic perpetua esse non possit: et in definienda eius potestate continuo ad priores imperatores se refert, ut sic prima non esse: nec absolutam potestatem ei concedit, sed limitatam atque restrictam, ut dici non possit omne imperium et potestatem a populo in principem translulisse. Itaque ergo cum monumenta Historica de Lege Regia sileant, et potius, quae ei contraria sunt, contineant, puto ego, non solum nunquam talem L. Regiam, qualem communis opinio habet, latam esse, uniuersalem et in perpetuum ualituram, sed ne quidem ab Imperatore intelligi, uerum per L. Regiam

B

Annal. l. 1.

c. 1.

l. 53.

ap. Sylburg.

T. III p. 193.

indi-

indicari nihil aliud, quam pactum illud, seu expressum, seu tacitum, quod cum quolibet nouo Imperatore expresse, uti quondam cum Vespasiano, uel tacite, ut cum prioribus, in initum, et hodierno stylo Capitulatio Caesarea appellatur. In qua sententia confirmor, quando ipsa uerba Triboniani attentius lego, qui non dicit, quod principi placuit, legis habere uigorem, *quum L. Regia populus R. principi et in principem omne imperium suum et potestatem concesserit*, sed ait: *quum L. Regia, quae de eius imperio lata est, populus et in eum omne imperium suum et potestatem concedat*. Illud modo addendum, accipiendam uim L. Regiae pro temporum ratione, quibus condita sit, nec principio tantum potestatis Imperatoribus Romanis iure competisse, quantum postea, quo magis ad Iustiniani aeuum deuentum est, atque adeo conditionem L. Regiae et effectum, quem Tribonianus expressit, temporum rationi, ut ipsum nomen, adscribendum esse, quod uerisimile est Tribonianum primum usurpasse. Non patitur angustia spatii in Institutionibus longius, aut ab his ad Pandectas et Codicem progredi. Sed nec tamen possum mihi temperare, quin de quibus generatim dictum, SCTis, ex iis speciatim de SCTo Tertulliano aliqua addam, de quo libro III. Institutionum, et XXXVIII. D. agitur. Non enim satis mirari possum, qui factum sit, quod FORSTERVS, doctissimus JCTus, et qui ex instituto originem Iuris Romani ex fontibus Historicis deducere aggressus est, illud SCTum Tertulliano, Scriptori Ecclesiastico, eidemque Consuli Romano, adscripserit. Nam ut taceam, SCTum si a Tertulliano factum fuisset, non Tertullianum, sed Tertullianum uocatum esse: ipsa uera Historiae monumenta et temporum ratio atque conditio reclamant. Tertullianus enim ille, presbyter Romanus, teste HIERONYMO atque TRITHEMIO maxime sub Seuero et Caracalla Imperatoribus floruit, quo tempore quis crederet Romae hominem Christianum ad consulis dignitatem euectum esse? Sed nec facti Capitolini sub istis Imperatoribus Tertulliani meminerunt: contra alicuius Tertulli sub eodem Seuero, et alterius Tertulli supra sub Antonino Pio mentionem faciunt. Nam licet eadem praenomina gerant, tamen non uidentur unus idemque esse Tertullus, quoniam non solum inter utrumque consulatum ferme quadraginta anni intercedunt, sed et posterior consulatus non est secundo numero, ut alibi, consignatus. ALSTEDIVS id SCTum Tertulliano JCTo adscripsit, quem sub Seuero floruisse ait. Sed et hoc parum accurate dictum. Quamuis enim Tertulliani cuiusdam JCTi mentio etiam in Iure nostro fiat, tamen, quia idem in lege 3. C. de curat. furios. iuris antiqui interpres dicitur, et librum singularem de castrensi peculio condidisse, quod fere temporibus Augusti et priorum Imperatorum notum fieri coepit, uerisimilius

*Histor. Jur.
Rom. l. 2. c. 72.
n. 6.*

*Catal.
Script. Eccl.
c. 53.
de S. E.
Op. P. 1. p. 195.*

*Tbesaur.
Chronol.
p. 458.*

milius est, eum ante Seuerum saeculo iam I. uixisse: nec ideo recte pro
 auctore SCTi habetur, quod non Tertullianum, sed Tertullianum facere po-
 tuit, et SCTa non a ICTis, sed a Consulibus nomina acceperunt. Quae causa est,
 quare nec alii ICTo, qui propius accedente ad rem nomine Ouinius Tertullus
 dictus, SCTum tribui possit, quem Seueri tempore uixisse uel ex *l. i. §. 3. II. ad*
SCT. Tertull. constat, in qua ad eum Imperator et Diuus Pater rescripsisse di-
 cuntur, per quorum alterum Caracallam filium, alterum Seuerum patrem in-
 telligendum esse, ex auctore legis, VLPIANO colligitur, quem certum est sub
 Ant. Bass. Caracalla floruisse. Quare satius uidetur SCTum Tertullianum
 ad aliquem ex illis Tertullis Consulibus referre: sed ad quem referemus?
 puto ad priorem, qui sub Antonino uixit, referendum esse, propter locum
 ZONARAE, scribentis de Antonino Pio: *τῆς λέγεται νομοθέτημα εἶναι τῆς* *Annal.*
τῶ τῶν τέκνων ἀδιαθέτων τελευτῶντων κληρονομίας ἀναφαίνεσθαι τῆς *Tom. II.*
γονεῖς. *Eius dicitur lex esse, ut liberorum intestatorum mortuorum here-*
des sint parentes. Nam cautum est SCTo Tertulliano, ut matres ad liberorum
 successionem ab intestato admittantur. Nec me mouet, quod Tribonianus
 in *§. 2. I. d. SCT. Tertull.* hoc SCTum Diui Hadriani temporibus factum esse
 ait. Nam facti Consulares nullum Tertullum sub Hadriano habent, et hoc
 est, quod dixi, etiam Romanos ICTos saepe lapsos in capitibus Historicis, et
 textus juris ex historia explicandos et emendandos esse: nisi existimare uelis,
 nomine Hadriani ipsum Antoninum indicari, quem ab Hadriano adoptatum
 ex DIONE, et uel ipso illo ZONARA constat, itemque Hadriani nomen
 gessisse ex factis liquet, quibus plus simplice uice *Imp. Caesar T. Aelius*
Hadr. Anton. Pius inter consules conspicitur. Nec me a sententia di-
 mouet, quod in Pandectis Florentinis SCTum non Tertullianum, sed
 Tertullianum legitur, ut eclypum accuratum Florentiae MDLIII. impres-
 sum ostendit. Nam unius literae uariatio totum nomen et rem mu-
 tare non ualeat. Nec denique ualde commoueor loco CAPITO-
 LINI, in uita Marci Antonini Philosophi, Antonini Pii successoris, recensentis
 inter adulteros Faustinae, M. Antonini uxoris, Tertullum atque Orphitum his
 memorabilibus circumstantiis, quod Tertullum etiam prandentem cum uxore
 Antoninus deprehenderit, et mimus aliquando, praesente Antonino, cum
 stupidus nomen adulteri uxoris a seruo quaereret, et ille ter diceret Tullus, et
 adhuc stupidus quaereret, responderit, *iam dixi ter, Tullus dicitur.* Nam licet
 CAPITOLINVS Tertullum atque Orphitum inter adulteros conjugat, et in
 Antoninum incuset, quod utrumque ad uarios honores promouerit, et in

Pandectis, titulo *ad SCtum Tertullianum et Orphitianum* utrumque SCtum coniunctum reperiatur, ut adeo ambo SCta non ad Antoninum Pium, sed M. Antoninum Philosophum referenda uideantur: tamen salua res est, quia alius potuit hicce Tertullus esse, aut si idem fuit, qui SCtum Tertullianum fecit, potuit sub Antonino Pio consul fuisse, et a Marco Antonino ad alios honores promotus esse; maxime cum in fastis sub Marco Antonino nullus consul Tertullus, bene tamen Orphitus consul deprehendatur, nec SCta Tertullianum atque Orphitianum propter originem, sed propter tenorem coniungi poterint, quoniam ut altero matres ad successionem liberorum, sic altero liberi ad successionem matrum admittuntur, maxime cum in Institutionibus a Triboniano separatis titulis proposita sint, et alterum, ut iam dictum, ad Hadriani tempora relatum, alterum conceptis uerbis diui Marci temporibus Orphitio et Rufo consulibus effectum dicatur.

pr. l. d. SCt.
Orphit.

Neque uero solius Romanae Historiae cognitione etiam priuati iuris Doctor opus habet, sed et domesticae, ad explicationem domestici seu patrii iuris, imprimis in Germania nostra, in qua cum in Sueuico Saxonicoque speculo, tum in Recessibus Imperii publica iura priuatis mixta sunt, imo tot gentium aliarum, quot iura exotica tractanda habet, imprimisque apud nos historiae Pontificiae, propter jus Canonicum, quod non modicam etiam in nostris foris auctoritatem obtinuit. Quae cum ita sint, Commilitones, ut iuris prudentia sine historia esse non posse uideatur, agite, ut quod haecenus fecimus, id quod in posterum operam demus, ut inhaerendo juri historiam non negligamus. Quare lectionibus publicis ad HOPPII *examen Institutionum* diebus Lunae, Martis, Iouis atque Veneris ab hora I. pom. ad II. habendis et sedulo continuatione prolegomenorum historicorum, quae de generalibus capitibus *Geographiae, Chronologiae, Genealogiae, Heraldices, Mythologiae, Rei Numariae, Monarchiarum in genere*, et similibus, ordine a uocabulo historiae ad specialem cum uniuersalis, tum particularis cuiusuis imperii ac reipublicae historiae, tractationem deductis, concepimus. Priuatis autem scholis praeter eos labores, quos una uel altera hora nonnulli eximii atque industrii Iuuenes sibi singulis expetiuerunt, in explicandis Pandectis ad ductum Lauterbachii ab hora IX. ad X. strenue progrediemur, omnibus adeundi potestate facta, quibus non graue est eandem cum aliis legem inire, additaque promissione propediem horam alteram adijcendi. Valet, COMMILITONES, et fauete. Scribam Vittembergae, V. Kal. Iun. A. R. S. c. l. b. l. cc. XII.

LITERIS KOBERSTEINIANS

VD₁₈

Wittenberg, Diss., 1772 A-H

TA-7 Ol. m. 1 Sh. u. l.

No: 830.2

19

13

1712

Q. D. B. V.
CONSENSV
ILLVSTRIS ORDINIS
JCTORVM,
 GENEROSISSIMIS AC NOBILISSIMIS
CIVIBVS ACADEMICIS
 MORE PER MANVS TRADITO
 SVB AVSPICIIS
PROFESSIONIS IVRIS
EXTRAORDINARIAE,
 LECTIONES PVBLICAS PRIVATASQVE SIGNIFICAT,
 ET
 DE VSV HISTORIAE IN IVRISPRVDENTIA
 PRIVATA
 BREVITER DISSERIT
IO. GODOFR. HARTVNGIVS,
 IVRIVM LICENTIAT. ET PROF. PVBL. EXTRAORD.

